

Syntagma Theologica Sive Principalis Theologiæ Tractatus

Lourenço, Agostinho

Leodii, 1694

Sectio II. Utrum principium formale quo processionum divinarum sit
aliquid absolutum: an relativum ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80131](#)

SECTIO II.

*Vtrum principium formale quo
Processionem Divinarum
sit aliquid absolutum,
an relativum?*

31.

ADVERTES primò, nos in Divinis, ubi Fides non intervenit, philosophari ex creatis, semotis imperfectionibus; neque enim possumus, nisi ex creatis divina cognoscere. Advertes secundò, in creatis præter principium quod reperiri duplex principium quo, maximè ad formas substantiales, & etiam accidentales, dummodo sint vitales: Primum est forma ipsa substantialis, qua dicis principium formale, sive principium quo remotum, & quod immediate influat in effectus productos; siquidem potentia accidentalis, per quam natura operatur, non est de se sufficiens ad effectum substantiali producendum, ideoque in productione substantiali necessarium est, quod actu influat ipsa natura, sive forma substantialis, ut principium quo principale. Secundum est potentia accidentalis, quā mediante suppositum operatur.

Advertes tertio, primum illud principium esse de intrinseca ratione operantis; neque enim intelligitur operans, nisi aliquo operetur: Secundum autem oriri ex imperfectione creature; siquidem nulla substantia creata operatur immediate, & se ipsa, sed per potentias à se distinctas, ut alibi diximus, siveque hoc secundum principium minimè reperi in Deo, etiam cum sola distinctione per intellectum, utpote quod ex imperfectione substantiae creatæ ei conceditur.

Advertes quartò, principium quo sumi posse, aut pro sola formalis, & præcisâ ratione producendi; aut pro ratione ipsa producente, id est, sumpta cum omnibus requisitis ad producendum: si hoc secundo modo sumatur, certum est, Essentiam divinam requirere conjunctionem cum determinata relatione; siquidem non potest esse actu principium generationis, nisi in Patre: Unde in primo sensu est tota controversia, in qua multiplex est Doctorum sententia; omnes tamen ad duas extremè oppositas reducuntur, media enim difficultate defendi possunt, dum enim unius, aut alterius extremi difficultates vitare contendunt, majores incurunt: His positis.

Prima sententia docet: principium formale quo processionem divinarum ad intra esse quid relativum. Hæc à pluribus defendunt, à paucis tamen eodem modo stabilitur. D. Bonavent. in 1. dist. 7. q. 1. & 2. Durand. q. 2. n. 29. P. Amicus de Trinit. d. 23. scđt. 2. P. Quiroz. d. 40. n. 9. P. Martinon. d. 24. n. 37. Alib. tract. 4. d. 12. n. 14. & cum illis recentiores aliqui in manu scriptis docent, solam relationem esse principium quo, licet adhuc inter se non cōveniant: Alii enim distinguunt inter principium communicativum, & hoc dicunt esse Essentiam, & productivum, quale dicunt esse relationem, ut explicat P. Alarcon, tr. 5. d. 6. cap. 2. n. 15. Alii hanc distinctionem rejicentes aliam admittunt in principium remotum, & hoc dicunt Essentiam, & in proximum, & hoc appellant relationem, ut assertit P. Martin. cit. n. 37. Attamen P. Valent. 1. p. d. 2. q. 15. punct. 2. §. Jam sit secunda assertio. docet principium quo integrati formaliter ex natura, & rela-

tione, quem etiam sequitur P. Arrub. d. 143. cap. 3. n. 12. citans pro se Albert. Magn. in 1. dist. 7. a. 2. Richard. ibid. q. 1. Henr. quodlib. 3. q. 3. Alii cum Cajet. 1. p. q. 41. a. 5. Canariens. ibid. Caprol. in 1. dist. 7. q. 1. a. 1. conclus. 2. & 3. Marfil. in 1. q. 11. a. 2. conclus. 3. & 4. Ferrar. lib. 4. contr. gent. cap. 13. §. Considerandum erit, quos citat & sequitur P. Vasq. 1. p. d. 164. cap. 3. n. 11. dicunt principium formale quo esse Essentiam Divinam, connotata proprietate, ita tamen ut hæc, licet in oblique, includatur in conceptu potentie, neque solum sit conditio, ut potentia exeat in suum actum, sed ut formaliter sit potentia. His videntur consentire P. Granad. tr. 13. d. 3. n. 13. P. Ruiz d. 100. scđt. 4. & 5. P. Zaniga d. 16. dub. 6. & P. Alarcon. tr. 5. d. 6. cap. 2. n. 4. & 8.

Secunda nihilominus sententia, quam sequimur, affert principium formale quo ad intra esse quid absolutum connotans ut conditionem sine qua non certam relationem. Ita D. Thom. 1. p. q. 34. a. 2. ad 4. & q. 41. a. 5. Scot. in 1. dist. 7. quest. unica. P. Molin. 1. p. q. 41 a. 5. §. Tertia conclusio, quos male pro se citat P. Granad. supra. Marfil. Caprol. Ferrar. Cajet. Torres. qui potius nostræ sententia, quam sententia P. Vasq. favent, & adherent, mait P. Tanner. nobis contentiens d. 4. q. 2. dub. 1. & P. Soar. lib. 6. cap. 5. n. 6. P. Proposit. 1. p. q. 41. a. 5. dub. 2. n. 39. P. Ariagai. p. d. 45. a. n. 25. P. Campion. tom. 1. d. 50. scđt. 5. n. 2. P. Rhodze tom. 1. d. q. 2. scđt. 4. & alii.

Probatur primò authoritate Sanctorum Patrum communiter, & generaliter dicentium, Verbum procedere, & esse de substantia, aut ex substantia Patris, de Essentia, de Natura, de Sapientia, de Memoria, aut ex Memoria fecundum Patris, & Spiritum Sanctum esse de Natura, aut ex Naturæ, & de Substantia Patris, & Filii, ut constat ex D. Aug. lib. 15. de Trinit. cap. 7. & 10. ubi: Verbum dicitur, est Sapientia genita ex Sapientia generante. Et cap. 13. Verbum Divinum, inquit, natum esse de Patre Essentia. Et D. Fulgent. lib. 3. ad Monim. cap. 7. Cum ergo mens cogitat, & cogitando Verbum intra se generat, de sua substantia generat Verbum. Et D. Damascen. lib. 1. Fidei Orthodox. cap. 8. Ex Patre Natura, inquit, Filii generationem esse profitetur. Et Richard. Victor. lib. 6. de Trinit. cap. 2. Processionem Filii, ait, à Patre in divinis esse secundum operationem Natura. Et D. Anselm. in Monolog. cap. 54. de Spiritu Sancto loquens: Non ex eo procedit, ait, in quo plures sunt Pater, & Filius, sed ex eo, in quo sunt unum. Et cap. cit. infra subiicit: Nam non ex relationibus suis, que plures sunt, alia est enim relatio Patris, alia Filii, sed ex ipsa sua Essentia, que pluralitatem non admittit, emittit Pater, & Filius tantum bonum. Idem habet cap. 5. q. 25. & 30. Ubi inquit Spiritum Sanctum procedere de Divinitate Patris, non de Paternitate. Idem habent D. Athan. D. Basil. D. Nazian. D. Ambro. & alii apud Doctores cit. sed in his, & similibus Patrum locutionibus particulare, & ex non denotant causam materiale, aut formalem; ergo denotant principium procedendi significatum nomine Naturæ, Substantiæ, Essentiæ, Sapientiæ, aut Memoria; sed sub tali nomine non venit aliud relativum, ut omnes concedunt; ergo absolutum; consequenterque principium formale quo ad intra, est quid absolutum, & non relativum.

Probatur secundò authoritate Concil. Florent. scđt. 18. ubi Joannes Theologus Latinorum patres agens contra Græcos sic ait: Pater ergo genera-

tiuum

tivum principium est; & suppositum quoddam significat; Divina vero Substantia, qua cum Patre realiter idem est, non quidem generat, sed est principium quo generatio fit, quandoquidem suppositum nullum significat. Et infra: Patris Persona suppositum est, atque generans; Divina vero Natura generativum principium, quo Pater Filium generat. Et supra. Dixi Filium ex Patre, & ex Patris substantia generari, ita tamen ut Pater sit generans, principium autem, quo ipsa Persona generat, est id, quod solum communicabile est. Ubi notanda est particula solum. Idem repetit less. 19. quae verba adeo aperte probant, ut cogant P. Martin. negare autoritatem tanti Viri, quae tamen inter Patres & Doctores semper est, & fuit maxima; ergo &c.

38. Probatur tertio rationibus. Prima, quia illud est principium formale quo generationis, sive potentia generativa, in quo generans ut quod sibi assimilat genitum, sive terminum productum; sed Pater in divinis assimilat sibi Filium in Natura, quae est quid absolutum, & non in relatione, per quam Filio opponitur; ergo principium formale quo in divinis dicitur absolutum, & non relativum. Minor est certa; consequentia recte habet. Probatur major primò ab exemplo, nam in igne principium formale quo physicum producenti alium ignem est forma substantialis, in qua sibi assimilat effectum: & in homine humanitas, in cuius virtute Petrus potest generare hominem sibi similem in natura, est principium formale quo generationis, non autem petreter, quae est proprietas personalis constitutiva Petri; aliqui Petrus generaret Petrum, quod non dicitur; ergo idem erit in divinis. Secundò ratione, quia cum generationes sint datae à natura ad conservationem proprii esse, illud esse dicitur principium formale generationis, cui ipsum genitum assimilatur; liquidem quando res non potest conservari in se, conservatur in sibi simili; ergo absolute loquendo principium formale quo generationis est illud, in quo generans assimilat sibi genitum.

39. Dicent primò, majorem esse veram de principio formalis remoto, primo, & principali, non autem de formalí proximo per se realiter influenti, quod necessariò debet distingui realiter à genito; sicque illud, in quo generans sibi assimilat primò, & perfectè genitum, qualis est Essentia, esse quidem principium formale generationis, remotum tamen; proximum autem esse relationem, quae à genito distinguitur realiter. Ita P. Martin. cit. n. 61. & cum eo aliqui Recentiores falsò distinguentes in divinis hujusmodi rationem principii remoti, & proximi: Unde:

40. Rejiciuntur primò, quia Sancti Patres, & Concil. Florent. supra, quando loquuntur de principiis processionum exprimunt Naturam, Essentiam, Substantiam, Sapientiam, &c. sed non est verisimile voluisse exprimere principium remotum, omissione proximo, quod habet magis specificam rationem principii; ergo locuti sunt de principio proximo; aliqui cùdem ratione, quando dicunt Spiritum Sanctum procedere à Patre, intelligi possent de processione remota, quod est hereticum.

41. Rejiciuntur secundò, quia hoc principium remotum, quod admittunt, aut influere finitum cum proximo; aut non: Si primum; ergo concedunt, quod nobis objiciunt, nempe principium realiter influens in terminum à se indistinctum; ergo si principium ex eo, quod realiter influit, debet realiter distingui à termino, tantum id requiretur in principio proximo, quam in remoto, in modo in hoc Tom. I.

magis, quia in eo datur major antecessio ad terminum, quae magis repugnat eidem ad se ipsum: Si secundum; ergo Spiritus Sanctus etiam procedet per intellectuonem tanquam per principium remotum; conseqüenterque non minùs diceur generari, quam Verbum; siquidem, secluso influxu, sicut intellectio est radix processionis Verbi, ita est radix processionis Spiritus Sancti, quatenus est radix voluntis, per quam ille procedit; nam ad veram rationem principii remoti parum obstat, quod respectu unius sit remotior, quam respectu alterius; humanitas enim v. g. eodem modo esset principium generationis si per duas potentias subordinatas communicaretur, atque per unam tantum.

42. Rejiciuntur tertio, quia Sancti Patres, & Concil. Florent. & præsens quaestio inquirit de principio reali; siquidem inquirit de principio in ordine ad processionem realem, & realem terminum; sed principium illud remotum, prout usurpatur ab Adversariis non est principium reale, sed virtuale, & quoad nos; ergo male ibi in divinis admittitur tale principium remotum. Probatur minor, quia principium remotum tale est, & tale dicitur propter principium proximum, respectu cuius debet esse principium; si enim intellectio erit principium remotum respectu Verbi Divini, quatenus est proximum respectu Paternitatis; sed intellectio solum est principium virtuale, & quoad nos respectu Paternitatis, ut omnes concedunt; ergo tale erit respectu Verbi; siquidem hic habet locum illud proloquium: *Quidquid est causa causa, &c.* seu principium principii, est principium sui principiati in eodem genere principii; ergo si non sit verum, & reale principium principii, neque tale erit respectu sui principiati.

Dicent secundò, principium ad intra duo includere, & esse communicativum essentia, & esse productivum relationis; essentiam, sive absolutum esse quidem principium formale quo communicationis; proprietatem verò, sive relationem esse principium formale quo productionis; sicque illud, in quo generans assimilat sibi genitum, esse principium generationis, si illud sibi assimilet, id est, si sit principium per productionem; si quidem tunc datur & similitudo, & distinctio, quae integrant rationem principii: si autem sibi assimilat genitum per solum communicationem, tunc id, in quo genitum assimilatur generanti, non esse principium generationis ex defectu distinctionis. Ita P. Amicus cit. P. Alarcon. cit. num. 15. & cum illis aliqui Recentiores, qui omnes concludunt, principium communicativum non oportere distingui ab eo, cui communicatur, in modo quod magis est idem, perfectius communicari, sicque posse esse quid absolutum; principium autem productivum debere esse distinctum, sicque in divinis esse solum relativum, ut potest solum distingui.

43. Rejiciuntur primò, quia haec celebris responsio non potest stare cum Concil. Florent. cit. siquidem hoc loquitur de principio generativo, quod non solum est communicativum, sed etiam productivum; principium autem productivum, seu quo Persona Patris generat Filium, Est id, inquit, quod solum communicabile est.

44. Rejiciuntur secundò, quia principium communicativum, prout habet rationem principii, habet se ex parte Personæ productivis; nam prout se habet ex parte Personæ productæ habet rationem termini communicati, & non principii;

sed principium communicativum, prout se habet ex parte Personæ producentis, est idem formalissimè, atque principium productivum, unde ipsa productio est actualis, & formalis communicatio, & eatenus Persona producens communicat Naturam, quatenus producit subsistentiam eidem Natura identificatam; ergo inutiliter distinguunt principium communicativum à principio productivo.

46. Rejiciuntur tertio, quia hi Authores confundunt rationem principii productivè communicantis cum ratione veluti causa formalis communicantis effectum quasi formalem; nam licet causa formalis communicando se ipsum sit veluti principium in ratione causa formalis, & sic Natura Divina, Intellectio, & Volitio, se ipsum formaliter communicet Personis, prout tamen est à principio producente communicatur effectivè, sicut ex parte Personæ producentis idem est formalissimè principium communicativum, atque productivum. Patet in generazione humana, nam in hac non idè generans communicat ut principium naturam genito, quia forma geniti communicat suum effectum formalem genito; hoc enim est quid veluti consequas ad principium generativum; sed quia generans producendo effectivè unionem formæ, facit, ut genitus habeat similem naturam ipsi generanti; ergo principium communicativum ex parte producentis est idem formalissimè, atque productivum.

47. Rejiciuntur quartò, quia si Intellectio & volitio est principium communicationis ex eo, quod se ipsum formaliter communicat, sequetur etiam subsistentiam Verbi esse principium generativum communicationis, quia se ipsum formaliter communicat; nam sicut Natura per se ipsum communicatur subsistente Verbi, ita subsistenta Verbi communicatur Naturæ, & utraque formaliter communicatur ipsi Verbo; sequela autem est falsa; ergo &c.

48. Rejiciuntur quinto, quia in Patre non minus realis est communicatio Naturæ, quam productio relationis; sed hi Authores ad productionem realem requirunt distinctionem realem inter principium productivum, & terminum; ergo etiam debent illam require inter principium realiter communicativum, & terminum communicationis; siquidem tantum repugnat, idem se ipsum realiter sibi communicare, quam se ipsum realiter producere; neque enim animal v. g. potest dici, propriè loquendo, se realiter communicare rationali, aut homini.

49. Secunda ratio est, quia si per impossibile Pater produceret Filium distinctum in Deitate, Deitas Patris esset principium quo producendi; ergo producendo Filium in eadem numero Deitate, Deitas est principium quo, & formalis ratio producendi; sicut enim identitas naturæ reddit perfectiore virtutem assimilativam; ita reddit perfectiore virtutem productivam. Tertia, quia Filius procedit per Intellectum, & Spiritus Sanctus per Voluntatem; alioqui non potest assignari ratio, cur processio Verbi sit generatio, & non ita processio Spiritus Sancti, ut patet ex dicendis; sed Intellectus, & Voluntas sunt quid absolutum, & non relativum; ergo &c.

50. Quarta ratio est, quia si principium quo non esset quid absolutum, sed relativum, sequeretur: Primum productiones divinas non esse univocas,

sed æquivocas ob diversitatem principii formalis; & termini: Secundò, principium ad extra esse prius, ac dignius principio ad intra; siquidem illud est absolutum, & hoc relativum; absolute autem in Deo sunt priora, ac digniora relativis; cum tamen ad intra habeat terminum infinitè perfectiorum: Tertio, principium ad extra posse consistere in relativio; siquidem quod est productivum ad intra ad terminum infinitum, cur non ita erit ad terminum inferiorum; sicutque actiones Trinitatis ad extra essent divise, quæ omnia sunt absurda; ergo &c.

Quinta ratio est, quia omne agens sub ea ratione, sub qua est agens, continet in se virtutem productum; sed Pater sub Paternitate non continet Filium; siquidem Paternitas, & Filiatio non includuntur, imò opponuntur; ergo Pater non est agens sub Paternitate; sed ratio illa, sub qua quis dicitur agens, est quæ agit, sive principium formale; ergo relatio non est principium formale, sed Essentia, cum aliud non super sit, quod in se contineat relationes. Confirmatur, quia in creatis, neque personalitas, id est, substantia, neque relatio sunt operativa; ergo neque in divinis, ut cernitur in Filiatione, & Spiratione passiva.

Sexta ratio est, quia Pater per id formaliter est potens ad generandum, per quod est formaliter fecundus; sed habet fecunditatem ab Essentia, quæ est communicabilis, & non à relatione, quæ incommunicabilis est; ergo &c. Confirmatur, quia continere Personam Divinam principiatiæ est perfectius, quam continere creaturas causativæ; sed quod est perfectius debet tribui perfectiori principio; ergo cum Essentia sit perfectior relatione, non solum est principium creaturarum causativæ, sed etiam Personarum principiatiæ.

Septima ratio est, quia potentia productiva est fundamentum relationis inter producens, & productum; ergo potentia productiva est aliquid distinctum à relatione; consequenterque relatio non habet rationem principii. Confirmatur, idè relatio habere rationem principii productivi, quia necessaria est distinctio realis inter producens, & productum; nihil autem absolutum sic distinguitur per Persona producta; sed hæc ratio non obstat: tum quia sufficit, quod sic distinguitur, ut distinguitur, principium quod, nempe Persona producens, ut patet in eo, qui se ipsum divinitus reproduceret, juxta probabilem sententiam, in quo solum principium quod, & non principium quo realiter distinguitur à termino productorum etiam, quia cum distinctio principii à termino formaliter sit negatio identitatis, non constituit formalem rationem principii, sed ad summum est conditio logica ad producendum, sicut est præexistens, & approximatio agentis, nulla enim est ratio formalis producendi; siquidem nulla influit in terminum; ergo opus non est quod ipsa distinctio requisita proveniat ab ipsa ratione formaliter producendi, sed sufficit quod Persona producens distinguitur à termino productorationis, influit tamen ratione absoluti, sive Essentiae.